

ONTWERP VAN MEMORIE VAN TOELICHTING

I. ALGEMENE TOELICHTING

1. Samenvatting

De voorliggende overeenkomst is de eerste bilaterale overeenkomst tussen de Europese Unie en Cuba. De samenwerkingsovereenkomst vormt de basis voor een grotere betrokkenheid bij Cuba door middel van het versterken van de politieke dialoog en het intensiveren van de samenwerking op een breed spectrum van terreinen.

Dit ontwerp van instemmingsdecreet kadert in de strategische doelstelling "Vlaanderen maakt deel uit van een slagkrachtige EU" uit de beleidsnota Buitenlands Beleid, Internationaal Ondernemen en Ontwikkelingssamenwerking.

2. Situering

2.1. De relaties tussen de Europese Unie, Vlaanderen en Cuba

Europese Unie

Diplomatieke relaties tussen de Europese Unie (EU) en Cuba werden in 1988 aangeknoopt. De relaties tussen de EU en Cuba worden momenteel geregeld door gemeenschappelijk standpunt 96/697/GBVB van 2 december 1996. In dit standpunt stelde de EU zich tot doel een overgangsproces naar een pluralistische democratie en eerbiediging van de mensenrechten en de fundamentele vrijheden te bevorderen, alsook een duurzaam herstel en een verbetering van de levensstandaard van het Cubaanse volk.

Na Venezuela is de EU de belangrijkste handelspartner van Cuba. De belangrijkste exportgoederen zijn minerale brandstoffen en minerale oliën, suikers, dranken en tabak. In 2015 bedroeg de invoer uit Cuba 540 miljoen. De EU voerde voor 1.600 miljoen euro uit. De EU is tevens de grootste buitenlandse investeerder in Cuba, voornamelijk toerisme, bouw en agro-industrie.

Als gevolg van de hervorming van het stelsel van algemene preferenties (SAP) van de EU in januari 2014, verloor Cuba haar handelspreferenties voor uitvoer naar de EU. Dit had voornamelijk een impact op de tabaksexport waarvoor het douanerecht aanzienlijk is toegenomen.

Vlaanderen

Vlaanderen is partij bij het verdrag van 19 mei 1998 inzake de wederzijdse bevordering en bescherming van investeringen dat de Belgisch-Luxemburgse Economische Unie (BLEU) sloot met Cuba. De Vlaamse instemmingsprocedure werd afgerond met het decreet van 17 mei 2002. Verder sloot Vlaanderen ook memoranda van overeenstemming met Cuba op het vlak van onderwijs (1997) en op het vlak van transport, wegen en energie (2003). In 2003 werd ook een intentieverklaring ondertekend met het oog op het onderzoeken van de mogelijkheid een algemeen kaderakkoord te sluiten.

In de periode 2002-2010 kende Vlaanderen steeds een handelsoverschot met Cuba. Het jaar 2005 was een recordjaar met een uitvoer van 41,3 miljoen euro. Daarna ging de uitvoer jaar na jaar bergaf, tot in 2009 het dieptepunt werd bereikt en de uitvoer naar Cuba nog amper 14,7 miljoen euro bedroeg. Sindsdien kende de uitvoer weer enkele jaren, uitgezonderd 2012, een stevige groei.

Op het vlak van buitenlandse handel bekleedde Cuba in 2015 de 111^e plaats op de lijst van Vlaamse exportbestemmingen met een totale uitvoer van 58,5 miljoen euro. De Vlaamse import uit Cuba bedroeg in 2015 ongeveer 48 miljoen euro, wat goed was voor een 105^e plaats.

2.2. Een schets van het partnerland

Algemeen

De Republiek Cuba is een land in het Caribisch Gebied en bestaat uit het eiland Cuba, Isla de la Juventud en ruim 4000 kleinere eilanden. Sinds de revolutie van 1959 is het land officieel een socialistische staat. Cuba wordt sinds 2008 bestuurd door president Raúl Castro, secretaris-generaal van de Communistische Partij van Cuba. De president van Cuba dient voor vijf jaar en het aantal termijnen van het presidentschap is onbeperkt.

Sinds 1962 geldt een economisch en financieel embargo van de Verenigde Staten (VS) op Cuba met desastreuze gevolgen voor de Cubaanse economie.

Op 17 december 2014 bereikten de presidenten van de Verenigde Staten en Cuba een historische doorbraak met de gezamenlijke aankondiging van de normalisatie van de relaties tussen de VS en Havana die sedert 1960 waren verbroken.

De Verenigde Staten hebben in juli 2015 hun ambassade in Havana heropend. In maart 2016, 90 jaar na het laatste bezoek van een VS-president, bracht president Obama een bezoek aan Cuba.

Economische gegevens

Cuba houdt vast aan de socialistische beginselen en heeft een door de staat gecontroleerde planeconomie. De meerderheid van de productiemiddelen zijn eigendom van en worden beheerd door de regering.

Cuba was niettemin jarenlang de grootste suikerproducent van de wereld. Het grootste deel werd verkocht aan de toenmalige Sovjet-Unie en andere socialistische landen tegen gunstige prijzen. Sinds het uiteenvallen van de Sovjet-Unie in 1991 vervielen deze gunstige exportregelingen en staat ook de suikerproductie onder neerwaartse druk.

In maart 2014 werd een nieuwe wet aangaande buitenlandse investeringen goedgekeurd. Er werd een speciale ontwikkelingszone, "la zona especial de desarrollo de Mariel", gecreëerd. Het land hoopt op die manier tussen de 2 en 2,5 miljard nieuwe buitenlandse valuta per jaar te ontvangen om tot een stabiele jaarlijkse groei van meer dan 5% te komen.

3. Inhoud en doel

De samenwerkingsovereenkomst is een algemene kaderovereenkomst die drie traditionele aspecten behelst, met name het politieke, het economische en de samenwerking in verschillende andere domeinen. Daarnaast omvat de overeenkomst de politieke standaardclausules van de EU inzake mensenrechten en het Internationaal Strafhof, alsook verbintenissen in verband met de rechten van vrouwen en kinderen.

De overeenkomst strekt ertoe om de banden tussen de partijen aan te halen en te versterken op gebieden als de politieke dialoog, samenwerking en handel, op basis van wederzijds respect, wederkerigheid, gezamenlijke belangen en respect voor hun soevereiniteit. De betrekkingen worden gericht op steun voor de modernisering van de Cubaanse economie en maatschappij, bilaterale samenwerking en samenwerking in internationale fora ter versterking van de mensenrechten en de democratie, de bestrijding van discriminatie en de verwezenlijking van de doelstellingen voor duurzame ontwikkeling.

De samenwerkingsovereenkomst bestaat uit 89 artikelen verdeeld over 5 delen.

4. Procedureverloop

4.1. Totstandkoming

Op 10 februari 2014, heeft de Raad van de Europese Unie zijn goedkeuring gehecht aan een besluit waarbij de Europese Commissie werd gemachtigd om de onderhandelingen over een overeenkomst inzake politieke dialoog en samenwerking met Cuba, op te starten.

Op 29 april 2014 werden de onderhandelingen opgestart. Na zeven onderhandelingsronden werd in maart 2016 de onderhandelingen succesvol afgerond. De voorliggende overeenkomst werd op 11 maart 2016 in Havana geparafeerd.

Het Europees Parlement werd tijdens de onderhandelingen geïnformeerd.

4.2. Gemengd karakter en ondertekening

Het gemengde karakter van de overeenkomst werd via schriftelijke procedure vastgelegd. Zowel de federale overheid als de gewesten, de gemeenschappen, de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie en de Franse Gemeenschapscommissie in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest oefenen hun bevoegdheden uit.

De WGV besliste ook de overeenkomst te laten ondertekenen volgens formule 3 van de ICBB, dit wil zeggen één enkele handtekening in naam van het Koninkrijk België, doch met vermelding van al de betrokken overheden onder de handtekening. Dit is de gebruikelijke formule voor de ondertekening door België van verdragen tussen de EU en derde landen.

De ondertekening is voorzien voor 12 december 2016 in de marge van de Raad van Buitenlandse Zaken.

4.3. Advies van de Raad van State, afdeling Wetgeving

(p.m.)

II. TOELICHTING BIJ DE ARTIKELEN

In de preambule wordt onder meer gewezen op de wil om de samenwerking te verdiepen op grond van gemeenschappelijke waarden en tot wederzijds voordeel. Verder wordt verwezen naar hun engagement om het strategische partnerschap tussen de Europese Unie en Latijns-Amerika en het Caribisch gebied en de gezamenlijke strategie voor een partnerschap tussen de EU en het Caribisch gebied te bevorderen.

Deel I – Algemene bepalingen (artikelen 1-2)

In deze titel worden de algemene beginselen en het doel van de samenwerking opgesomd. Respect voor de democratische beginselen en de fundamentele mensenrechten vormen een essentieel element van deze overeenkomst. De uitvoering van deze overeenkomst berust op de beginselen van dialoog, wederzijds respect, gelijkwaardig partnerschap, wederzijds voordeel en eerbiediging van de principes uit het VN-Handvest. Verder bevestigen de partijen hun verbintenis om duurzame ontwikkeling te bevorderen. De partijen komen ook overeen dat de samenwerking zal geschieden volgens de eigen wet- en regelgeving (artikel 1).

Deze overeenkomst heeft tot doel (artikel 2):

- de bestaande betrekkingen tussen de partijen op het gebied van de politieke dialoog en samenwerking en handel te bevorderen en dit op basis van wederzijds respect, wederkerigheid, gemeenschappelijke belangen en respect voor de soevereiniteit van de partijen;
- het moderniseringsproces van de Cubaanse economie en maatschappij te begeleiden door een uitgebreid kader voor dialoog en samenwerking te voorzien;
- een resultaatgerichte dialoog op basis van bilaterale samenwerking en wederzijdse betrokkenheid bij internationale fora te versterken, duurzame ontwikkeling te bereiken en discriminatie in alle vormen te beëindigen;
- de doelstellingen van de agenda voor duurzame ontwikkeling 2030 te verwezenlijken;
- handel en economische betrekkingen te bevorderen;
- de regionale samenwerking tussen de Caraïben en Latijns-Amerika te versterken;
- wederzijds begrip tussen de inwoners te bevorderen.

Deel II – Politieke samenwerking (artikelen 3-14)

De artikelen 3 en 4 beschrijven het doel van de politieke dialoog en de manier waarop die dialoog wordt gevoerd.

In dit deel gaat ook aandacht naar mensenrechten (artikel 5), het illegaal produceren en verhandelen van handvuurwapens en lichte wapens (artikel 6), de ontwapening en de strijd tegen de verspreiding van massavernietigingswapens (artikel 7), de strijd tegen terrorisme (artikel 8), ernstige misdrijven waarmee de internationale gemeenschap wordt geconfronteerd (artikel 9), eenzijdige dwangmaatregelen (artikel 10), het bestrijden van mensenhandel en de migrantensmokkel (artikel 11), drugsbestrijding (artikel 12), de strijd tegen rassendiscriminatie, xenofobie en daarmee verband houdende intolerantie (artikel 13) en duurzame ontwikkeling (artikel 14).

Deel III – Dialoog over samenwerking en sectoraal beleid (artikelen 15-59)

In een eerste titel worden de doelstellingen (artikel 15), beginselen (artikel 16), het opzet van een dialoog inzake sectoraal beleid (artikel 17), modaliteiten en procedures (artikel 18), actoren (artikel 19), sectoren (artikel 20) en de middelen (artikel 21) van de samenwerking en sectorale beleidsdialoog beschreven.

Een tweede titel betreft bepalingen rond democratie, mensenrechten (artikel 22) en goed bestuur (artikel 23) waarin aandacht gaat naar de versterking van de instellingen van de rechtsstaat (artikel 24), modernisering van de overheidsdiensten (artikel 25) en conflictpreventie en -oplossingen (artikel 26).

In titel III wordt ook belang gehecht aan de bevordering van justitie, de veiligheid van de burger en migratie. Specifieke aandacht wordt gegeven aan het beschermen van persoonsgegevens (artikel 27), de drugsbestrijding (artikel 28), de bestrijding van het witwassen van geld (artikel 29), de bestrijding van de georganiseerde criminaliteit (artikel 30) en corruptie (artikel 31), de samenwerking op het vlak van de bestrijding van de illegale handel in handvuurwapens en lichte wapens (artikel 32), de samenwerking ter bestrijding van terrorisme (artikel 33), migratie, mensenhandel en smokkel (artikel 34), consulaire bescherming (artikel 35) en het maatschappelijk middenveld (artikel 36).

Titel IV behelst de sociale ontwikkeling en sociale cohesie (artikel 37) waarin domeinen als werkgelegenheid en sociale bescherming (artikel 38), onderwijs (artikel 39), gezondheidszorg (artikel 40), consumentenbescherming (artikel 41), cultuur en erfgoed (artikel 42), personen in een kwetsbare situatie (artikel 43), genderperspectief (artikel 44), jongeren (artikel 45) en ontwikkeling van lokale gemeenschappen (artikel 46) aan bod komen.

Milieu, rampenrisicobeheer en klimaatverandering worden behandeld in titel V met specifiek artikelen over milieu en klimaatverandering (artikel 47), risicobeheersing inzake rampen (artikel 48), water en sanitaire voorzieningen (artikel 49).

In een zesde titel komt de economische ontwikkeling aan bod met artikelen die gewijd zijn aan landbouw, plattelandsontwikkeling, visserij en aquacultuur (artikel 50), duurzaam toerisme (artikel 51), samenwerking inzake wetenschap, technologie en innovatie (artikel 52), overdracht van technologie (artikel 53), energie (artikel 54), vervoer (artikel 55), de modernisering van het economische en sociale model (artikel 56), statistiek (artikel 57) en goed bestuur op belastinggebied (artikel 58).

Tot slot betreft de zevende titel de regionale samenwerking (artikel 59).

Deel IV – Handel en handelssamenwerking (artikelen 60 -80)

Artikel 60 omschrijft de doelstellingen van de samenwerking op het gebied van handel. Artikel 61 betreft het op regels gebaseerde multilaterale handelssysteem.

De partijen bevestigen ten aanzien van elkaar het principe van de meest begunstigde natie in hun handel overeenkomstig de Algemene Overeenkomst betreffende Tarieven en Handel van 1994 (artikel 62). Elke partij kent ten aanzien van goederen van een andere partij nationale behandeling toe (artikel 63). Artikel 64 heeft betrekking op transparantie en in artikel 65 bevestigen de partijen hun verbintenis aan de WTO-overeenkomst inzake handelsfacilitering.

De artikelen 66 en 67 hebben betrekking op de technische handelsbelemmeringen en de sanitaire en fytosanitaire maatregelen.

De partijen bevestigen hun verbintenis aan de WTO-overeenkomsten inzake handelsbescherming (artikel 68).

Artikel 69 bevat een herzieningsclausule en artikel 70 een algemene uitzonderingsclausule.

De samenwerking heeft betrekking op douane (artikel 71), handelsfacilitering (artikel 72), de bescherming van intellectuele eigendomsrechten (artikel 73), technische handelsbarrières (artikel 74), voedselveiligheid, sanitaire en fytosanitaire aangelegenheden en dierenwelzijn (artikel 75), traditionele en ambachtelijke goederen (artikel 76), handel en duurzame ontwikkeling (artikel 77), handelsbescherming (artikel 78), oorsprongsregels (artikel 79) en het verhogen van investeringen (artikel 80).

Deel V – Institutionele en slotbepalingen (artikelen 81-89)

De partijen zullen een Gezamenlijke Raad instellen. Deze Gemengde Raad zal toezien op de verwezenlijking van de doelstellingen en zorgen voor uitvoering van deze overeenkomst (artikel 81). De Gezamenlijke Raad wordt bijgestaan door het Gemengd Comité (artikel 82). Eveneens kan het Gemengd Comité subcomités instellen (artikel 83).

Deze titel bevat ook de gebruikelijke artikelen inzake de definitie van 'partijen' (artikel 84), het naleven door de partijen van hun verplichtingen (artikel 85), inwerkingtreding, voorlopige toepassing, duur en beëindiging (artikel 86), wijzigingen (artikel 87), territoriale toepassing (artikel 88) en authentieke teksten (artikel 89).

De minister-president van de Vlaamse Regering,
Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed,

Geert BOURGEOIS